

DOI: <https://doi.org/10.36719/2789-6919/33/111-115>

Nicat Həsənov
Naxçıvan Dövlət Universiteti
bakalavriat
Yusifogluicat@gmail.com

XX-XXI ƏSRLƏRDƏ NAXÇIVANIN MUSIQI İFAÇILIQ SƏNƏTİ

Xülasə

Məqalədə XX-XXI əsrlərdə Naxçıvan musiqi ifaçılığının inkişafı ilə bağlı mədəniyyətin bütün sahələrinə müraciət edərək, bu mövzunu bir neçə istiqamətdə araşdıraraq, Azərbaycan musiqişünaslığında xalq musiqisi, aşiq sənəti və şifahi ənənəli professional musiqi üzrə maraqlı müraciət etmiş, Naxçıvan musiqi-ifaçılıq sənətini araşdırarkən, onlardan bəhrələnmişik.

Müasir dövrdə Naxçıvan Muxtar Respublikasında elmin və mədəniyyətin inkişafı məsələləri xüsusi vüsət kəsb etmişdir. Naxçıvanda həyata keçirilən beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlər, mədəniyyət abidələrinin bərpa və qorunması, mədəniyyət müəssisələrində, elm və təhsil ocaqlarında müasir səviyyədə quruculuq işləri bunun bariz nümunəsidir. Bütün bunlar Naxçıvanda elm və mədəniyyətin inkişaf istiqamətlərini və tədqiqi məsələlərini aktuallaşdırır.

Qeyd etmək lazımdır ki, musiqi ifaçılığı ümumən musiqi mədəniyyəti və incəsənətinin yaşamasını və inkişafını şərtləndirən ən mühüm sahələrdən və amillərdən biridir. Musiqi janrları, folklor nümunələri, muğam və aşiq musiqisi, eləcə də bəstəkar əsərləri məhz ifaçılıq sənəti vasitəsilə səslənir, cəmiyyətə təqdim olunur və öz estetik funksiyasını yerinə yetirə bilir.

Naxçıvanda əsrlər boyu geniş bir şəkildə təşəkkül tapmış və bütün regionları əhatə etmiş folklor musiqisi, mərasim musiqisi, aşiq və muğam sənəti növ və janr baxımından olduqca rəngarəng və zəngindir. Naxçıvanın ənənəvi musiqi mədəniyyətinin və musiqi yaradıcılığının belə zəngin janr və növlərə malik olması bilavasitə musiqi ifaçılığının da istiqamətlərini müəyyən etmişdir. Bir sözlə, Naxçıvanda musiqi ifaçılığının istiqamətləri, növləri musiqi janrları ilə əlaqədə yaranmış və inkişaf etmişdir.

Beləliklə, Naxçıvanın qədim tarixə və mədəniyyətə malik bir diyar kimi Azərbaycan mədəniyyətinin formalaşmasında və inkişafında xüsusi rolu və yeri vardır. Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafı kontekstində Naxçıvan musiqi həyatının əsas istiqamətlərinin öyrənilməsi böyük əhəmiyyətə malikdir

Açar sözlər: Naxçıvan, folklor musiqisi, mərasim musiqisi, aşiq, muğam

Nijat Hasanov
Nakhchivan State University
student
Yusifogluicat@gmail.com

Music performance art of Nakhchivan in the 20th-21st centuries

Abstract

In the article, addressing all areas of culture related to the development of Nakhchivan music performance in the 20th-21st centuries, researching this topic in several directions. In Azerbaijani musicology, we have made an interesting application of folk music, ashig art and traditional oral professional music.

In modern times, the development of science and culture in the Nakhchivan Autonomous Republic has become a special issue. Internationally important events in Nakhchivan, restoration and protection of cultural monuments, and construction works at the modern level in cultural institutions, science, and educational institutions are a clear example of this. All this makes the development directions and research issues of science and culture in Nakhchivan relevant.

It should be noted that music performance is one of the most important areas and factors determining the survival and development of music culture and art in general. Music genres, folklore samples, mugham and ashig music, as well as composer's works are sounded, presented to the society and able to fulfill their aesthetic function precisely through the performing arts.

Folk music, ceremonial music, ashig and mugham art, which has been widely formed in Nakhchivan for centuries and covered all regions, is very colorful and rich in terms of types and genres. The fact that the traditional musical culture and musical creativity of Nakhchivan has such rich genres and types has directly determined the direction of music performance. In a word, the directions and types of musical performance in Nakhchivan were created and developed in connection with musical genres.

Thus, Nakhchivan, as a land with ancient history and culture, has a special role and place in the formation and development of Azerbaijani culture. In the context of the development of Azerbaijani culture, the study of the main directions of the musical life of Nakhchivan is of great importance

Keywords: *Nakhchivan, folklore music, ceremonial music, ashig, mugham*

Giriş

Bizim tədqiqatımız XX-XXI əsrlərdə Naxçıvan musiqi ifaçılığının inkişafı ilə bağlıdır. Buna görə biz mədəniyyətin bütün sahələrinə müraciət edərək, bu mövzunu bir neçə istiqamətdə araşdırmışıq. Azərbaycan musiqişünaslığında xalq musiqisi, aşiq sənəti və şifahi ənənəli professional musiqi üzrə maraqlı tədqiqatlar aparılmışdır. Biz bu tədqiqatlara müraciət etmiş, Naxçıvan musiqi-ifaçılıq sənətinin araşdırarkən, onlardan bəhrələnmişik.

Müasir dövrdə Naxçıvan Muxtar Respublikasında elmin və mədəniyyətin inkişafı məsələləri xüsusi vüsət kəsb etmişdir. Naxçıvanda həyata keçirilən beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlər, mədəniyyət abidələrinin bərpası və qorunması, mədəniyyət müəssisələrində, elm və təhsil ocaqlarında müasir səviyyədə quruculuq işləri bunun bariz nümunəsidir. Bütün bunlar Naxçıvanda elm və mədəniyyətin inkişaf istiqamətlərini və tədqiqi məsələlərini aktuallaşdırır.

Qeyd etmək lazımdır ki, musiqi ifaçılığı ümumən musiqi mədəniyyəti və incəsənətinin yaşamasını və inkişafını şərtləndirən ən mühüm sahələrdən və amillərdən biridir. Musiqi janrları, folklor nümunələri, muğam və aşiq musiqisi, eləcə də bəstəkar əsərləri məhz ifaçılıq sənəti vasitəsilə səslənir, cəmiyyətə təqdim olunur və öz estetik funksiyasını yerinə yetirə bilir.

Naxçıvanda əsrlər boyu geniş bir şəkildə təşəkkül tapmış və bütün regionları əhatə etmiş folklor musiqisi, mərasim musiqisi, aşiq və muğam sənəti növ və janr baxımından olduqca rəngarəng və zəngindir. Naxçıvanın ənənəvi musiqi mədəniyyətinin və musiqi yaradıcılığının belə zəngin janr və növlərə malik olması bilavasitə musiqi ifaçılığının da istiqamətlərini müəyyən etmişdir. Bir sözlə, Naxçıvanda musiqi ifaçılığının istiqamətləri, növləri musiqi janrları ilə əlaqədə yaranmış və inkişaf etmişdir (Əsgərov, 2015: 5-6).

Musiqi ifaçılığı – musiqi incəsənətinin bütün istiqamətlərinə, növ və janrlarına aid olan fəaliyyət və yaradıcılıq sahəsidir. Digər tərəfdən, müasir dövrdə musiqi ifaçılığının inkişaf etməsi bir çox amillərlə səciyyələnir ki, onlardan biri də peşəkar musiqi təhsilidir.

Naxçıvanın musiqi-ifaçılıq sənətinin sahəvi təsnifatında: I.Naxçıvanın musiqi-folklor ifaçılığı; II.Naxçıvanın muğam ifaçılığı; III.Naxçıvanın aşiq ifaçılığı; IV.Naxçıvanda dini-mərasim ifaçılığı; V.Naxçıvanda bayram-mərasim ifaçılığı; VI.Naxçıvanın müasir musiqi-ifaçılıq sənəti öz əksini tapır.

Naxçıvanın musiqi mədəniyyəti öz tarixi, mənəvi və bədii təcəssümünü, ilk növbədə, zəngin musiqi folklorunda tapır. Bu diyarın musiqi folkloru geniş janr tərkibinə, zəngin ənənələrə, ifadə vasitələrinə və ifaçılıq xüsusiyyətlərinə malikdir. Naxçıvan musiqi folklorunun regional özünəməxsusluğu onun melodiya, məqam, forma, intonasiya, ritm səciyyəsində və ifa tərzində də özünü göstərir.

Yallı rəqslərinin yazıya alınması musiqi folklorunun tədqiqatçıları üçün bu gün də nəzəri və praktik əhəmiyyət kəsb edir. Bu baxımdan Bayram Hüseynlinin, Əhməd İsadə və Nəriman Məmmədovun, Əqidə Ələkbərovanın, Əkrəm Məmmədli və Kənan Məmmədlinin Naxçıvan

folkloru və yallı nümunələrini nota yazmaları bu janrın qorunması və tədqiqi üçün vacib mənbələr hesab olunur. Yallı nümunələrinin ifaçılıq təhlili müasir musiqişünaslıq elminin qarşısında dayanan vəzifələrdən biridir. Tədqiqatçıların yallılar haqqında fikir və məlumatlarını yüksək qiymətləndirərək, qeyd etmək lazımdır ki, bu nümunələrin ifaçılıq aspekti kompleks və sistemli yanaşma tələb edir. Yallı sinkretik mədəniyyətdir, buna görə də, bir çox ifaçılıq komponentlərini – təfsir, üslub, melodiya, intonasiya, məqam, ritm, söz, müşayiət - özündə ayırmaz vəhdət şəklində ehtiva edir (Əsgərov, 2018: 53).

Naxçıvanda aşıq sənətinin inkişaf tarixini araşdıraraq, qeyd etməliyik ki, Naxçıvanda bu sənət qədim dövrlərdən mövcud olmuşdur. “Kitabi - Dədə Qorqud”da özünü göstərən yer və şəxs adları həmin dastanların Naxçıvanla bağlılığını üzə çıxarmaqla yanaşı, dastandakı hadisələrin bilavasitə Naxçıvanda cərəyan etdiyinə əminlik yaradır. Dastanın məzmununun müxtəlif aspektlərdən - tarixi, coğrafi, ədəbiyyatşünaslıq, dilçilik, musiqişünaslıq aspektlərindən qarşılıqlı müqayisəli tədqiqi qədim ozan havalalarının aşıq yaradıcılığındakı köklərini üzə çıxarmağa imkan yarada bilər (Məmmədov, 2004: 24).

Naxçıvanda aşıq mühitinin formalaşması məsələlərinə ümumi baxış bu bölgədə aşıqlığın təkkə kökənli olmasını göstərir ki, bu da onun qədim köklərindən xəbər verir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında XX əsrdə muğam ifaçılığının inkişafını təmin edən əsas amillər sırasında: Keçmiş tarixdən gələn xalq musiqisinin, poeziya-muğam əlaqələrinin, dini musiqinin, aşıq musiqisinin və muğam sənətinin XX əsrdə bir mədəni irs kimi yaşaması, davam etdirilməsini; XX əsrin əvvəllərindən başlayaraq musiqi məktəblərinin, mədəniyyət klublarının yaradılmasını; orta məktəblərdə və pioner evlərində musiqi kollektivlərinin yaradılmasını; musiqili dram teatrının yaradılmasını, fəal teatr həyatını; XX əsrin əvvəllərində və ortalarında opera və operetta tamaşalarını; dram tamaşalarında tar, kamança, balaban, qarmon, nağara alətlərinin müşayiətilə muğamlardan, zərbi-muğamlardan, xalq mahnı və rəqslərindən istifadə olunmasını; tamaşaların pərdələri arasında xalq musiqisi ifaçılarının konsertlərini; konsert həyatını; XX əsrin əvvəllərində və ortalarında Bakıdan Naxçıvana görkəmli musiqi, teatr xadimlərinin yaradıcılıq səfərlərini; görkəmli bəstəkar Zülfüqar Hacıbəyovun, tarzən Hacı Məmmədovun Naxçıvanda yaşamaqla, musiqili teatr və ifaçılıq sənətinin inkişafına töhfələr vermələrini; XX əsrin ikinci yarısında Naxçıvan MR-də Naxçıvan Pedaqoji İnstitutunun, Musiqi Kollecinin yaradılması və burada muğamın tədris olunmasını; Naxçıvanda musiqi mədəniyyətinin inkişafına və istedadlı insanlara yaradılan geniş imkanlar və sağlam mənəvi mühiti; Naxçıvanlı musiqi xadimləri Nəriman Məmmədov və Əkrəm Məmmədli tərəfindən müxtəlif illərdə və müxtəlif ifaçılıq təfsirlərindən muğamların not yazılarının həyata keçirilməsini və bununla da musiqişünaslıqda muğamlarla bağlı tədqiqatların genişləndirilməsini qeyd etmək lazımdır.

Naxçıvanda XX əsrin əvvəllərindən etibarən Avropa musiqi janrlarında əsərlər yaradan bəstəkarlar yaşamışlar. Onların musiqi əsərləri incəsənət məktəblərində, konservatoriyada, filarmoniya orkestrlərində ifa olunur. Bu bəstəkarların yaradıcılıq ənənələri davam edir. Naxçıvan Bəstəkarlar Təşkilatının üzvləri Bakı Musiqi Akademiyasında bəstəkarlıq, musiqişünaslıq təhsili alan mütəxəssislərdir. Bu təşkilatın üzvləri Naxçıvanın istedadlı bəstəkarları və musiqişünaslarıdır. Naxçıvanlı bəstəkarlardan Nəriman Məmmədov və Ramiz Mirişli Azərbaycan musiqi irsində özünəməxsus yaradıcılıq üslubu ilə tanınmış bəstəkarlardır. Müasir dövrdə Naxçıvanda Yaşar Xəlilov, Şəmsəddin Qasimov, Kamal Əhmədov və başqa bəstəkarlar fəal yaradıcılıqla məşğul olurlar. Onlar müxtəlif janrlarda əsərlər yazırlar: mahnı, romans, kantata, konsert, sonata, suite, simfonik musiqi, kamera musiqisi, xor musiqisi. Bəstəkarlar Naxçıvan musiqi folklorunu, rəqslərini fortepiano, kamera orkestri, xor üçün aranjiman edirlər. Naxçıvan bəstəkarlarının yaradıcılığı muxtar respublikada fəaliyyət göstərən musiqi kollektivləri ilə sıx təmasda inkişaf edir. Bu baxımdan, bəstəkar yaradıcılığında vokal və instrumental musiqi janrlarının inkişafı bilavasitə kamera orkestrinin, xalq çalğı alətləri orkestrinin, eləcə də musiqi ifaçılığının nailiyyətləri ilə sıx bağlıdır.

Müasir dövrdə Naxçıvan Muxtar Respublikasında musiqi mədəniyyəti, musiqi təhsili və yaradıcılığı davamlı şəkildə inkişaf edir. Naxçıvan Muxtar Respublikasında 27 uşaq musiqi məktəbi

və uşaq incəsənət məktəbləri vardır. Naxçıvan Musiqi Kolleci, Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrı, Naxçıvan Dövlət Universitetinin Konservatoriyası, Naxçıvan Dövlət Filarmoniyasının mahnı və rəqs ansambli, kamera orkestri, estrada orkestri, xoru, aşıq ansamblları, milli alətlər orkestri ansambli, yallı rəqs qrupu müasir musiqi mədəniyyətinin inkişafında fəal iştirak edirlər (4).

NDU Konservatoriyasında milli musiqi alətləri, fortepiano, simli alətlər, nəfəs alətləri, xor dirijorluğu, bəstəkarlıq və musiqişünaslıq fakültələri fəaliyyət göstərir. Konservatoriyada mütəmadi olaraq, konsertlər, ifaçılıq müsabiqələri, musiqişünaslıq konfransları keçirilir. Konsertlərdə tələbə orkestrləri, xor, kvartet tərəfindən Avropa, rus, Azərbaycan, Şərq bəstəkarlarının əsərləri ifa edilir.

Naxçıvan Musiqi Kolleci də Muxtar Respublikanın musiqi həyatında fəal iştirak edir. Bu kollecdə istedadlı gənclərə milli musiqi alətləri, muğam, ifaçılıq, orkestr alətləri (skripka, alt, violonçel, fleyta, qaboy və s.), fortepiano, vokal şöbələrində musiqi təhsili verilir. Kollecın tərkibində tələbələrin xoru, xalq çalğı alətləri orkestri, kamera orkestri, muğam ansambli yaradılıb. Bu tələbə musiqi kollektivləri konsertlərdə, mədəniyyət tədbirlərində uğurla çıxış edirlər (Əsgərov, 2024: 50).

Naxçıvan musiqi mədəniyyətinin ümumi icmalından görüldüyü kimi, qədimdən müasir dövrə qədər, şifahi ənənəli musiqi növlərindən başlayaraq, Şərq musiqi ənənələrindən bəhrələnərək, Qərb klassik və müasir musiqi mədəniyyətinin təsiri altında yaranmış musiqi sahələrinin və bəstəkarlıq ənənələrinin qovuşmasında yüksək səviyyəli inkişaf yolu keçmişdir. Şifahi ənənəli musiqi növləri bu gün də öz yolunu davam etdirərək, peşəkar musiqiçilər və dövlət qurumları tərəfindən qorunur, onların gələcək nəsillərə ötürülməsi təmin olunur. Peşəkar musiqi sahələrinin inkişafında bəstəkarlıq və ifaçılıqla bağlı kadr hazırlığı, yeni kollektivlərin yaradılması və təkmilləşdirilməsi, yaradıcılıq və təfsir məsələləri böyük rol oynayır.

Naxçıvan musiqi mədəniyyətinin tədqiqində musiqi-ifaçılıq sənətinin sistemləşdirilməsi və təsnifatı mühüm əhəmiyyətli məsələlərdir.

Naxçıvanın musiqi mədəniyyəti Azərbaycan mədəniyyətinin ayrılmaz hissəsi olaraq, böyük təkamül və inkişaf yolu keçmişdir. Bu qədim diyarın musiqi mədəniyyəti keçmişdə olduğu kimi müasir dövrdə də bilavasitə ifaçılıq sənəti ilə bağlıdır. Naxçıvanda musiqi ifaçılığının bütün sahələri, əsrlər boyu formalaşmış ənənələri, görkəmli musiqi xadimləri Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin tərkibində mühüm rola malikdir.

Naxçıvan ifaçılıq ənənələri Orta əsrlərdə Şərq ölkələri ilə sıx mədəni və yaradıcılıq əlaqələri ilə bağlı olmuşdur. Dahi bəstəkar və musiqişünas Üzeyir Hacıbəyli öz məqalələrində bu cəhətə diqqət yetirərək yazırdı: “Şərq musiqisindən ibarət olan milli musiqimizin tərəqqisi yolunda elmi, fənni, nəzəri və əməli surətdə çalışmaq məsələsinin təqib etdiyi böyük məqsəd budur ki, musiqimizin elmi əsaslarını arayıb tapıb, bu əsaslar üzərində musiqimizin tərəqqisinə çalışmaq və onu həqiqətən nəcib və nəfis bir sənəti-aliyyə məqamına yetirib, bu yolla ümum üçün yeni bir mənəvi-zövq və mənşəyi-feyz açmaqla Azərbaycan türkləri tərəfindən mədəniyyət və insanıyyətə xidmətlər göstərmək lazımdır” (Hacıbəyov, 1985: 174).

Ü.Hacıbəylinin bu dəyərli fikri Naxçıvan musiqi-ifaçılıq sənətinin öyrənilməsində də mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Naxçıvanın bütün ərazisində əsrlər boyu təşəkkül tapmış və geniş yayılmış musiqi folkloru, xalq mərasimləri, aşıq yaradıcılığı və muğam sənəti olduqca rəngarəng xüsusiyyətlərə malikdir. Naxçıvanın ənənəvi musiqi mədəniyyətinin janr və növ zənginliyi bilavasitə musiqi ifaçılığının da istiqamətlərini müəyyən etmiş, musiqi ifaçılığı məhz musiqi janrları ilə əlaqədə yaranmış və inkişaf etmişdir (7).

Müasir dövrdə Naxçıvanda musiqi təhsilinin inkişafı yeni ifaçılıq sahələrinin yaranmasına səbəb olmuşdur. Belə ki, Naxçıvanın bölgələrində bir çox musiqi-ifaçılıq kollektivləri - mahnı və rəqs ansamblları, kamera və simfonik orkestrlər, xor, estrada ansambli və musiqili teatr kollektivi yaranaraq, musiqi mədəniyyətini yeni nailiyyətləri ilə zənginləşdirmişlər.

Bütün bunlar Naxçıvan musiqi-ifaçılıq sənətinin tarixi keçmişi ilə bu günü arasında varislik əlaqələrini əks etdirir. Belə ki, qədim ənənələrin yaşadılması ilə yanaşı, ifaçılıq sənətində yeni sahələr də yaranır və inkişaf etdirilir (8).

Naxçıvanın musiqi-ifaçılığı sənətinin tədqiqində mühüm bir prinsipial metodoloji yanaşmanı qeyd etmək istəyirik. Biz tədqiqatlarımızda “Naxçıvanın musiqi-ifaçılığı sənəti” dedikdə, bu mədəniyyəti, ilk növbədə, məhz Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin ayrılmaz tərkibi kimi nəzərdə tuturuq. Çünki Azərbaycan musiqi mədəniyyəti özündə Naxçıvan musiqi-ifaçılığı sənətini də ehtiva edir. Azərbaycanın və Naxçıvanın haqqında musiqişünaslıq, sənətşünaslıq, tarix, arxeologiya, etnoqrafiya, kulturologiya tədqiqatları belə vahid nəticəyə gətirir ki, Naxçıvan diyarının musiqi incəsənəti və mədəniyyəti öz tarixi, etnoloji və mədəni tipologiyasına, etnogenetik və inkişaf xarakterinə görə yalnız Azərbaycan musiqi incəsənətinə və mədəniyyətinə məxsusdur.

Nəticə

Beləliklə, Naxçıvanın qədim tarixə və mədəniyyətə malik bir diyar kimi Azərbaycan mədəniyyətinin formalaşmasında və inkişafında xüsusi rolu və yeri vardır. Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafı kontekstində Naxçıvan musiqi həyatının əsas istiqamətlərinin öyrənilməsi böyük əhəmiyyətə malikdir. Azərbaycanın bölgələrinə məxsus musiqi mədəniyyətinin ayrılarda öyrənilməsi və əldə olunan nəticələrin sonda Azərbaycan musiqisinin tərkib hissələri kimi bir müstəvidə cəmləşdirilməsi milli musiqi köklərinin üzə çıxarılmasına və ümumazərbaycan mədəniyyətinin vəhdət şəklində təqdim olunmasına xidmət edir.

Ədəbiyyat

1. Əsgərov, A.Ə. (2015). Naxçıvan Muxtar Respublikasında ənənəvi muğam ifaçılığının inkişafına dair // – Bakı: Musiqi dünyası. № 2 (63), s. 52-55.
2. Əsgərov, A.Ə. (2018). Naxçıvan musiqi-ifaçılıq sənəti: XX-XXI əsrlər. – Naxçıvan: Qeyrət nəşriyyatı, 225 s.
3. Məmmədov, T.A. (2004). Musiqi folklorunun toplanması, yazıya alınması və qorunması (metodik tövsiyələr). Bakı: Adiloğlu, 24 s.
4. Naxçıvan Muxtar Respublikası. Rəsmi portal [Elektron resurs] / URL: www.nakhchivan.az
5. Əsgərov, A.Ə. (2024). Naxçıvanda ənənəvi musiqi ifaçılığı sənətinin xüsusiyyətləri. Sənətşünaslıq üzrə elmlər doktoru dis... avtoreferatı. Bakı, 50 s.
6. Hacıbəyov, Ü.Ə. (1985). Seçilmiş əsərləri. Bakı: Yazıçı, 652 s.
7. Əsgərov, A.Ə. (2014). Naxçıvanın xalq rəqsləri musiqişünaslıq tədqiqatlarında (1960-1970-ci illər). Bakı, Musiqi dünyası, №2(59). http://www.musiqi-dunya.az/article/59/59_2.html
8. Əsgərov, A.Ə. (2014). Naxçıvan “Ensiklopediyası” Naxçıvanın Musiqi Mədəniyyəti haqqında elmi mənbə kimi. Bakı, Musiqi dünyası, №1(58). http://www.musiqi-dunya.az/archive/1_58.html

Göndərildi: 03.04.2024

Qəbul edildi: 17.05.2024